

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ОЛЬВІНСЬКА Ю.О.

к.е.н., доцент кафедри статистики

Одеського національного економічного університету

Анотація. Розглянуто розвиток суб'єктів підприємництва в Україні, проаналізовано тенденції та проблемні аспекти розвитку підприємництва. Визначено пріоритетні напрямки підвищення ефективності функціонування суб'єктів підприємницької діяльності.

Аннотация. Рассмотрено развитие субъектов предпринимательства в Украине, проанализированы тенденции и проблемные аспекты развития предпринимательства. Определены приоритетные направления повышения эффективности функционирования субъектов предпринимательской деятельности.

Annotation. Consider the development of businesses in Ukraine, analyzes trends and problematic aspects of entrepreneurship. Identifies priorities for improving the efficiency of business entities.

Ключові слова: суб'єкти підприємницької діяльності, державна підтримка підприємництва.

Ключевые слова: субъекты предпринимательской деятельности, государственная поддержка предпринимательства.

Keywords: business entities, state support of entrepreneurship.

Постановка проблеми. Підприємництво – один з найважливіших факторів економічного зростання будь-якої країни. Незважаючи на прийняті за останні роки програми підтримки підприємництва, Україна значно поступає більшості країн з розвинутою ринковою економікою по кількісним і якісним показникам його розвитку. Серед основних проблем, що заважають ефективному функціонуванню суб'єктів підприємництва, можливо виділити: недосконале законодавство, неефективну політику підтримки розвитку підприємництва, нерозвинуту ринкову інфраструктуру, інфляцію, політичну та економічну нестабільність. Для покращення стану та подальшого розвитку суб'єктів підприємництва необхідно впроваджувати систему ефективного державного регулювання механізмів функціонування суб'єктів підприємницької діяльності.

Воно повинно бути комплексним та системним. На макрорівні – це удосконалення нормативної бази для досягнення сприятливого регуляторного клімату, формування стратегії й визначення основних пріоритетних напрямків розвитку підприємництва. Реалізація ж державної політики й формування конкретних механізмів регулювання підприємництва можлива лише на рівні регіону, міста або району [1, с. 32].

Аналіз публікацій. Проблеми розвитку підприємництва протягом останнього часу є об'єктом ретельної уваги багатьох дослідників, як в Україні, так і за кордоном. Дослідженню підлягали різні аспекти діяльності суб'єктів підприємництва. Вагомий внесок у теорію й практику підприємства внесли такі вітчизняні вчені, як: Л. Бабич, В. Бобров, А. Бутенко, З. Варналій, Л. Воротіна, О. Виноградська, А. Віленський, В. Герасимчук, О. Гордієнко, І. Дмитрієв, М. Долішній, Л. Донець, С. Дрига, В. Збарський, А. Кредісов, Н. Кубай, Д. Ляпін, О. Мазур, С. Мочерний, Ф. Нек, А. Садсков, І. Сараєва, С. Реверчук, Т. Уманець, А. Шегда та ін.. Однак, багато питань ще залишаються відкритими.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз статичних даних та соціологічних опитувань показують, що у сфері підприємництва в Україні існує багато проблем. Підприємницький сектор відстає від можливостей та потреб української економіки.

Так, якщо проаналізувати основні показники діяльності суб'єктів підприємництва, то деякий час в Україні спостерігалась тенденція до збільшення кількості суб'єктів підприємницької діяльності. Але починаючи з 2009 року кількість суб'єктів підприємницької діяльності скорочується (рис. 1).

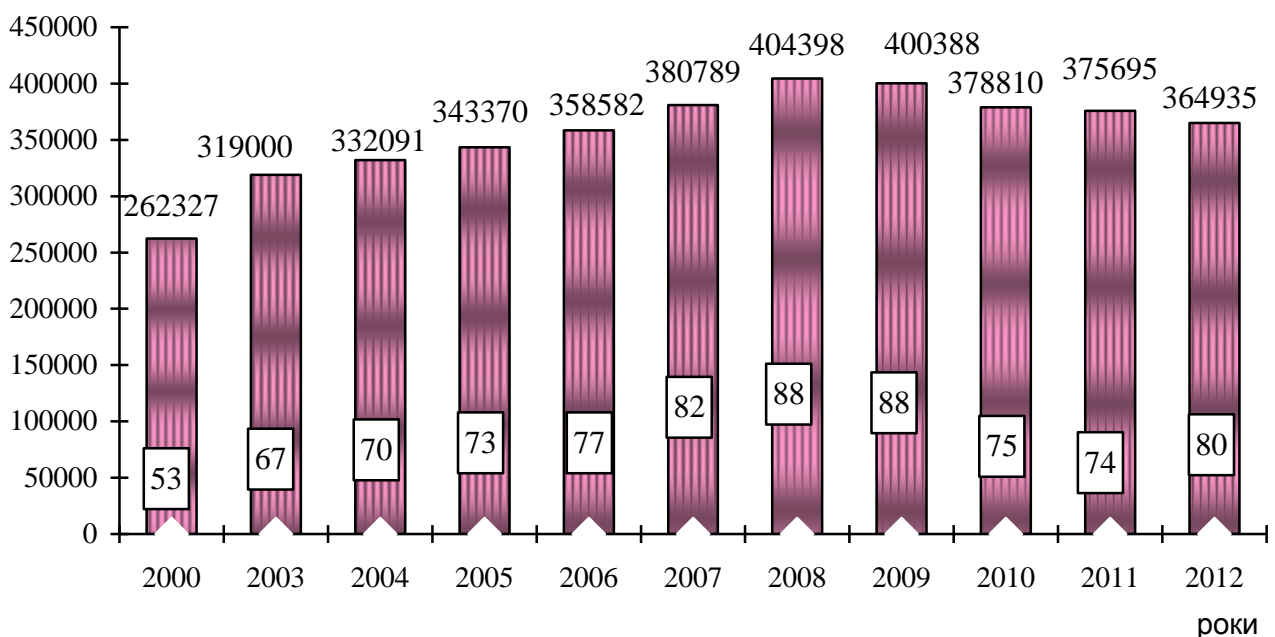

Рис. 1. Загальна кількість суб'єктів підприємницької діяльності та кількість суб'єктів у розрахунку на 10 тис. осіб наявного населення в Україні у 2000 – 2012 роках

Так, у 2012 році діяло 364935 суб'єктів підприємництва, що на 2,9% менше ніж у попередньому році та 39,1% більше ніж у 2000 році.

У розрахунку на 10 тис. наявного населення за період 2001–2008 роки кількість суб'єктів підприємництва збільшилась з 53 до 87 одиниць, а за період 2009–2012 – зменшилась на 8 одиниць.

Більшість суб'єктів підприємництва у 2012 році як і у попередні роки зайняті у торгівлі; ремонті автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку; сільському, лісовому та рибному господарстві; промисловості; будівництві.

На підприємствах – суб'єктах підприємництва було зайнято 7679,7 тис. осіб; середньомісячна заробітна плата одного найманого працівника – 2867,76 грн.; обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) склав 4203169,6 млн. грн. Якщо проаналізувати структуру обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) за видами економічної діяльності, то найбільшу питому вагу створюють підприємства торгівлі та промисловості – відповідно 38,6% та 35,7%; а найменшу – підприємства освіти, охорони здоров'я, мистецтва, спорту розваг та відпочинку – менше 1% (рис. 2).

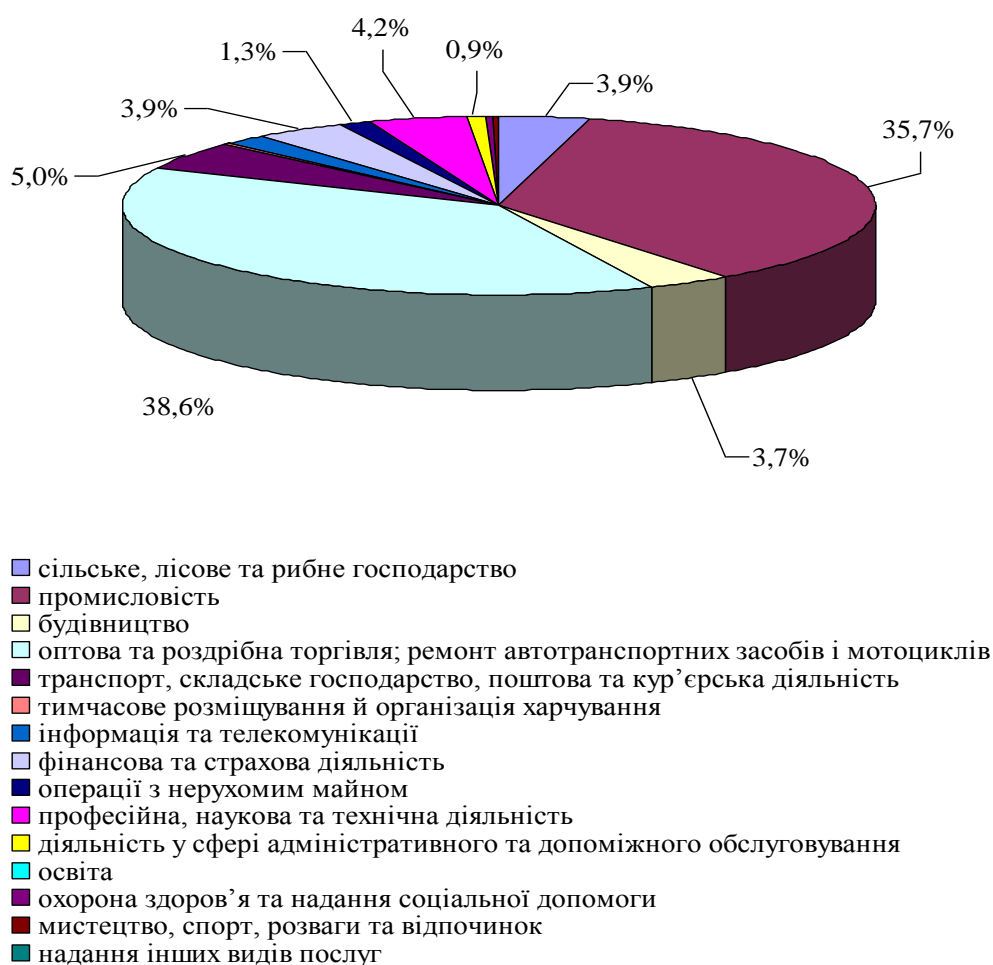

Рис. 2. Структура обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) суб'єктів підприємництва за видами економічної діяльності у 2012 році

Якщо розглядати розвиток підприємництва в Одеській області, то у 2012 році серед регіонів України вона займає четверте місце за валовими капітальними інвестиціями; п'яте місце – за обсягом реалізованої продукції, робіт, послуг; шосте за середньорічною кількістю зайнятих та найманих працівників та перше місце серед областей південного регіону (рис. 3, рис. 4).

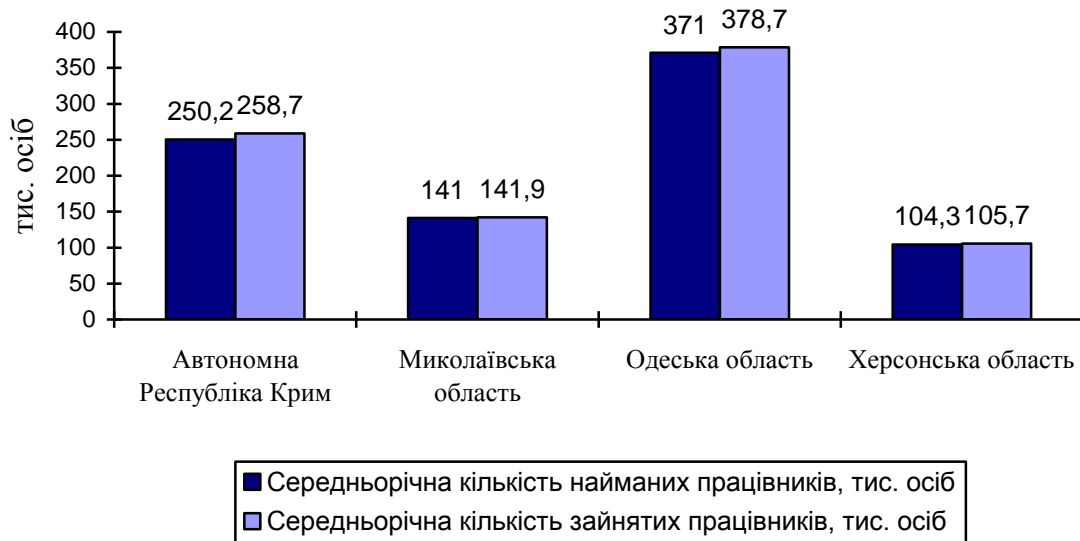

Рис. 3. Кількість зайнятих та найманих працівників на підприємствах – суб'єктах підприємницької діяльності південного регіону України у 2012 році

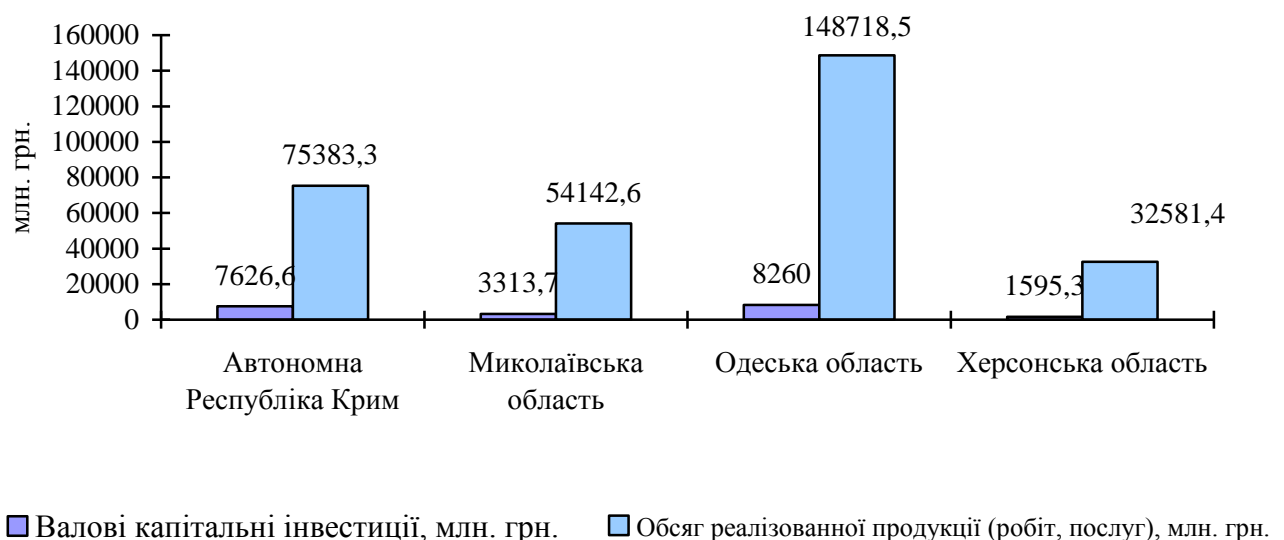

Рис. 4. Основні показники діяльності підприємств – суб'єктів підприємницької діяльності південного регіону України у 2012 році

Але протягом останніх років Одеській області, як й Україні в цілому, притаманна тенденція до скорочення кількості суб'єктів підприємництва та зниження основних показників їх діяльності.

Подолати негативні тенденції функціонування суб'єктів підприємництва та сприяти їх подальшому розвитку можливо за допомогою впровадження ефективної державної підтримки. Практика показує, що у сучасних умовах ринкової економіки на перше місце в сприянні розвитку суб'єктів підприємницької діяльності повинна виходити регіональна підтримка. Вона є найбільш дієвою та ефективною з точки зору реалізації місцевих ініціатив та організаційної діяльності територіальних органів влади. Головною метою регіональних програм підтримки підприємництва є реалізація державної й регіональної політики, спрямованої на його розвиток і підтримку в різноманітних секторах економіки, створення сприятливих правових і організаційно-економічних умов для розвитку й формування механізму регулювання та координації, які:

- дозволили б максимально поєднувати інтереси суб'єктів підприємницької діяльності – юридичних і фізичних осіб – з інтересами відповідних адміністративно-територіальних одиниць;
- використовували б регіональні особливості та зручне географічне розташування, природно-ресурсний потенціал з визначенням пріоритетних напрямів розвитку підприємництва;
- сприяли б зниженню рівня безробіття, наповненню державного й місцевих бюджетів, насиченню товарних ринків, вирішенню соціально-побутових проблем.

Вище зазначене свідчить про необхідність оптимізації регулювання й підтримки суб'єктів підприємництва на регіональному рівні. Для цього потрібно з першу удосконалити регіональне законодавство, а також розробити пропозиції для оптимізації законодавчих актів, що регламентують усі аспекти підприємницької діяльності. Особливо це стосується питань кредитування, оподаткування та ліцензування підприємницької діяльності. Це, в свою чергу, дозволить:

- розробити правові механізми венчурного фінансування інноваційних інвестиційних проектів підприємств малого та середнього бізнесу;
- спростити адміністративні процедури;
- розробити правові механізми комерційної концесії;
- укріпити правові механізми приватної та інтелектуальної власності.

Необхідно продовжити розвиток інфраструктури підтримки підприємництва шляхом:

- розробки механізмів інтеграції кваліфікованих кадрів, державного і підприємницького капіталу у технопарки та бізнес інкубатори;

– підвищення ефективності роботи організацій, що займаються наданням консультаційної, інформаційної, фінансової, кредитної та майнової підтримки суб'єктів підприємництва, а також підготовки висококваліфікованих професіоналів для роботи в цих структурах;

– стимулювання розвитку банківського кредитування суб'єктів підприємництва;

– залучення фінансових коштів недержавних організації та міжнародних організацій, що займаються підтримкою суб'єктів підприємництва;

– активного залучення суб'єктів підприємництва до участі у виконанні держзамовлень як на регіональному, так і на державному рівнях.

Необхідно створити раціональну систему оподаткування суб'єктів підприємництва, особливо малих підприємств, яка буде спрямована на сприяння динамічного розвитку нових підприємств та ефективному функціонуванню вже існуючих.

Також необхідно стимулювати розвиток підприємництва у пріоритетних видах економічної діяльності шляхом:

– проведення активної антимонопольної політики у відповідних галузях;

– розробки податкових преференцій і вигідних схем фінансування для суб'єктів малого та середнього підприємництва, що функціонують у пріоритетних галузях економіки;

– підготовка та перепідготовка фахівців у пріоритетних галузях економіки.

Для Одеської області пріоритетним галузями розвитку підприємництва є сфера науки та інновацій, туризму, сільського господарства, рибальства та рибництва. Вище приведенні заходи дозволять створити сприятливі умови для іноземних інвестицій у малі та середні підприємства пріоритетних галузей економіки регіону.

Однією з основних проблем, з якою стикаються суб'єкти підприємницької діяльності це нестача фінансових ресурсів. Тому потрібно створити умови для розвитку мережі регіональних та місцевих фондів підтримки підприємництва для запровадження прогресивного механізму кредитно-гарантійної та фінансової підтримки підприємництва.

Для ефективної регіональної підтримки суб'єктів підприємництва необхідно розробка довгострокових програм підтримки підприємництва не менш ніж на 10 років, з урахуванням економічного та соціального розвитку регіону, з додатковими заходами, щодо розвитку районів з низьким рівнем розвитку підприємництва, особливо за пріоритетними видами економічної діяльності.

З метою ефективного функціонування суб'єктів підприємницької діяльності необхідно удосконалити та законодавчо закріпити терміни та кількість перевірок підприємств протягом року, а також переглянути список установ, що можуть здійснювати перевірки та науково обґрунтувати необхідність цих перевірок.

З метою поширення кооперації між великими та малими підприємствами, необхідно розробити механізми використання марок провідних торговельних фірм на умовах франчайзингу. Це також буде сприяти підвищенню конкурентоспроможності суб'єктів підприємницької діяльності.

Далі необхідно розробити механізми створення в регіонах територіально-виробничих систем (кластерів), що в свою чергу посилить співпрацю між суб'єктами підприємницької діяльності.

Для ефективної співпраці між суб'єктами підприємництва та органами виконавчої влади необхідно удосконалити та розширити функціонування «гарячої лінії» для підприємців у місцевих органах влади.

З метою удосконалення системи державної підтримки суб'єктів підприємницької діяльності необхідно сприяти розвитку міжнародного співробітництва у сфері підприємництва та використання зарубіжного досвіду розвитку цієї галузі. Це стосується як досвіду державної та регіональної підтримки суб'єктів підприємництва, так і досвіду організації та ведення бізнесу самими підприємцями. Це, в свою чергу, дозволить створити позитивний імідж представників українського підприємництва, встановити ділові міжнародні зв'язки між підприємцями, поширити їх сферу діяльності та допоможе суб'єктам підприємництва вийти на міжнародний ринок.

Потрібно також розробити програму з питань створення і сертифікації продукції, яка б відповідала національним та міжнародним стандартам систем управління якістю продукції та екологічного управління. Це дозволить удосконалити систему менеджменту на підприємствах та сприятиме підвищенню конкурентоспроможності суб'єктів підприємництва на національному та міжнародному ринках.

Необхідно розробити механізми та методи стимулювання розвитку підприємництва у сільській місцевості. Це допоможе розв'язати проблеми зайнятості у сільських районах, підвищити конкурентоспроможність сільськогосподарської продукції та економічному розвитку регіону в цілому. Для цього необхідно створити систему пільгового оподаткування та банківського кредитування суб'єктів підприємництва у пріоритетних видах діяльності.

Потрібно сприяти висвітленню засобами масової інформації, періодичними виданнями, на телебаченні та у мережі Інтернет проблем розвитку підприємництва та реалізації державної регуляторної політики. Особливо це стосується інформації о фондах підтримки суб'єктів підприємництва та видах можливої допомоги підприємцям.

Також необхідно посилити роль регіональної громади у вирішенні проблем малого та середнього підприємництва і суб'єктів підприємництва у вирішенні проблем регіонального

соціуму. Це дозволить створити сприятливий імідж підприємця як особи, яка сприяє розвитку регіональної економіки; громадських організацій підприємців, які будуть досліджувати регіональну політику у відношенні малого та середнього бізнесу і розробляти пропозиції по її удосконаленню. Також це буде сприяти налагодженню активного співробітництва між суб'єктами підприємництва та громадськими організаціями, створенню загальнодоступних банків знань регіональних інформаційних ресурсів, заохочувати та стимулювати соціальну відповідальність суб'єктів підприємницької діяльності.

Висновки. Проведений аналіз свідчить про те, що процес розвитку підприємництва надто складний і багатоаспектний, а економічна система є дуже мінливою, вплив багатьох факторів на суб'єкти господарювання неоднозначний і тому потребує подальшого комплексного науковообґрунтованого аналізу.

Розробка ефективної регіональної підтримки підприємництва дозволить більш повно використовувати існуючі ресурси та враховувати особливості кожного регіону.

Серед підприємств – суб'єктів підприємницької діяльності в Україні, як і в більшості країн світу, найбільшу питому вагу займають малі підприємства. Тому при розробці програм підтримки суб'єктів підприємництва доцільно враховувати особливості розвитку та функціонування саме суб'єктів малого підприємництва.

Використанні джерела

1. Ольвінська Ю. О. Методи і моделі оцінювання розвитку малого бізнесу: мезо- та макрорівень. Монографія. / Т. В. Уманець, О. В. Лучакова. – Донецьк : «ВІК», 2010. – 280 с.
2. Статистичний збірник «Регіони України 2011» // За ред. О.Г. Осауленка. Ч. II – Київ, 2012. – 784 с.
3. Діяльність суб'єктів господарювання. Статистичний збірник // За ред. І.М. Жук. – Київ, 2012. – 453 с.
4. Ольвінська Ю. О. Моніторинг розвитку малого бізнесу та підприємництва регіону за допомогою інтегральних індексів / Ю. О. Ольвінська, Т. В. Уманець // Управління підприємством: проблеми та шляхи їх вирішення: Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції. – Донецьк : ДонДУЕТ ім. М. Туган-Барановського, 2007. – Т. 1. – С. 189-193.
5. Методологія статистичного забезпечення розвитку регіону : Монографія // За заг. ред. канд. економ. наук, професора А. З. Підгорного – Одеса : Атлант, 2012. – 303 с.
6. www.ukrstat.gov.ua // Державна служба статистики України.
7. www.od.ukrstat.gov.ua // Головне управління статистики в Одеській області.
8. Мылашко О. Г. Статистика: учебное пособие для иностранных студентов / О. Г. Мылашко, А. З. Подгорный, С. М. Киршо, Н. М. Шилофост. – Одесса: Атлант, 2012. – 194 с.